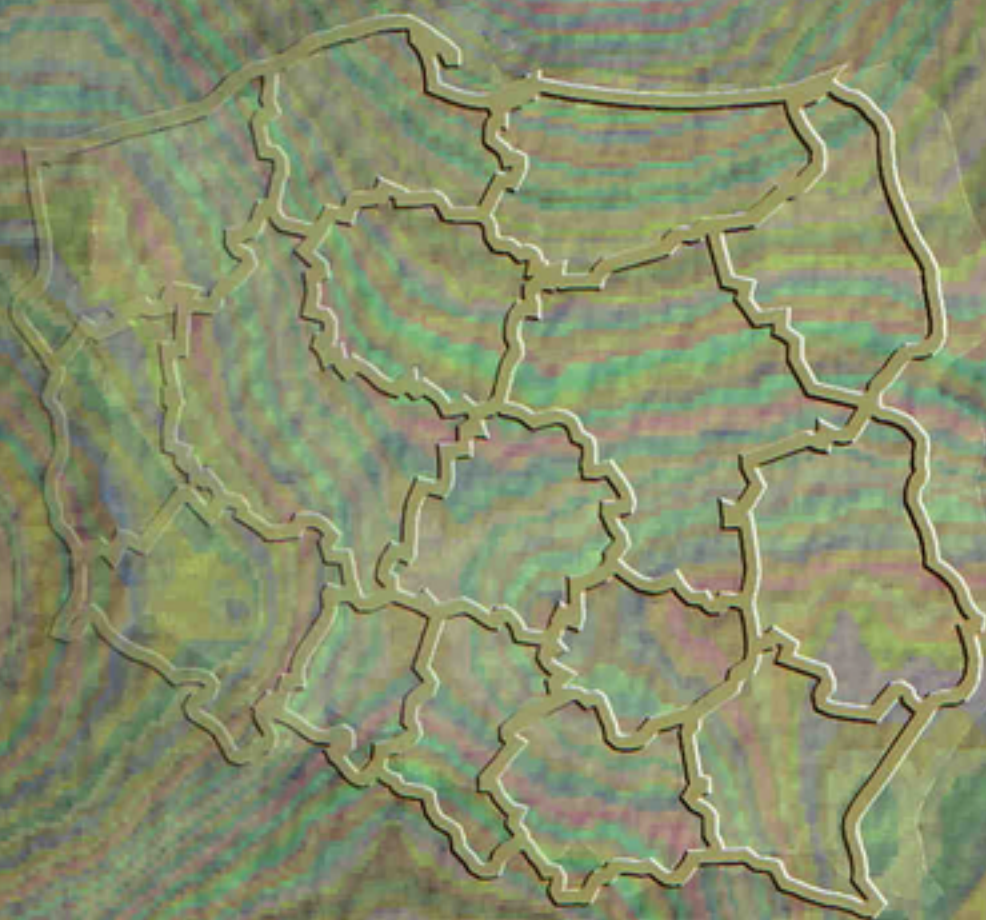

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

Sfery działalności organizacji pożytku publicznego w Polsce

KRAKÓW 2010

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków
tel. 12 415 60 11, fax. 12 361 01 91
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl
www.stat.gov.pl/urzeddy/krak

Praca zespołowa koordynowana przez dr inż. Dorotę Olszewską

Autorzy rozdziałów:

Wstęp: Krzysztof Borysiak, Dorota Olszewska, Katarzyna Stożek,

I. Ewa Bińczycka, Michał Chlebicki, Małgorzata Krywult,
Przemysław Solecki

II. Agnieszka Czekaj, Monika Wałaszek, Piotr Woch

III. Barbara Oremus, Marta Pompa, Jolanta Staniszevska

Projekt okładki

Mikołaj Karklisyjski

ISBN 978-83-7403-208-7

Przy publikowaniu danych US prosimy o podawanie źródła

Druk: US Kraków

Nakład 200 egz. A5

Przedmowa

Przedstawiamy Państwu opracowanie pod tytułem „Sfery działalności organizacji pożytku publicznego w Polsce”, przygotowane z okazji obchodów Dnia Statystyki Polskiej Głównego Urzędu Statystycznego, odbywających się w Krakowie w dniach 08-10 marca 2010 r.

Publikacja zawiera wybrane informacje z dziedziny działalności trzeciego sektora w Polsce oraz szeroko rozumianej gospodarki społecznej. Prezentowane dane przedstawiono w trzech blokach tematycznych, odpowiadających obszarom specjalizacji Urzędu Statystycznego w Krakowie. Każdy z rozdziałów dotyczy odrębnej dziedziny działalności organizacji non-profit w wybranych obszarach: kultury i sztuki, ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej i socjalnej. Każdy z obszarów uwzględnia inny aspekt działalności organizacji non-profit ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Przedstawione dane, pochodzą z pierwszych uogólnionych wyników badania S OF-1 „Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych za 2008 r. Klasyfikacja działalności statutowej zastosowanej w badaniu SOF-1 została oparta na międzynarodowej klasyfikacji organizacji non-profit, ICNPO (*International Classification of Non Profit Organizations*) przy uwzględnieniu specyfiki polskiej.

W opracowaniu skorzystano także z danych Ministerstwa Finansów dotyczących 1% należnego podatku dochodowego od osób fizycznych za 2007 r.

Mamy nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie zachętą do poznania funkcjonowania podmiotów trzeciego sektora w Polsce i zainteresuje nie tylko instytucje i organizacje działające w sferze gospodarki społecznej, ale również okaże się interesującą pozycją dla wszystkich czytelników.

Dyrektor
Urzędu statystycznego w Krakowie

dr Krzysztof Jakóbiak

Kraków, marzec 2010 r.

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	7
ROZDZIAŁ 1. KULTURA I SZTUKA	13
1.1. Charakterystyka organizacji działających w dziedzinie kultury i sztuki	13
1.2. Formy prawne i rozmieszczenie terytorialne	15
1.3. Profil działalności organizacji kultury na tle innych organizacji sektora non-profit.....	17
1.4. Wpływy z 1% podatku dochodowego przekazane na organizacje pożytku publicznego działające w sferze kultury	19
ROZDZIAŁ 2. OCHRONA ZDROWIA	23
2.1. Ogólna charakterystyka jednostek non-profit działających w dziedzinie ochrony zdrowia	23
2.2. Charakterystyka działalności statutowej	29
2.3. Finanse organizacji non-profit	31
ROZDZIAŁ 3. POMOC SPOŁECZNA I SOCJALNA.....	37
3.1. Ogólna charakterystyka jednostek non-profit działających w zakresie pomocy społecznej i socjalnej.....	37
3.2. Działalność statutowa jednostek non-profit zaangażowanych w pomoc społeczną i socjalną.....	45
3.3. Finanse jednostek non-profit działających w zakresie pomocy społecznej i socjalnej	46

Ośrodek Statystyki Organizacji Non-Profit

Ośrodek Statystyki Organizacji Non-Profit, pozyskuje informacje charakteryzujące wybrane formy działalności jednostek III sektora. **Ośrodek Statystyki Organizacji Non-Profit** realizuje zadania w obszarze gospodarki społecznej, a w szczególności:

- prowadzi ogólnopolskie badania;
działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych; samorządu gospodarczego i zawodowego o raz organizacji pracodawców.
- realizuje prace metodologiczne:
„Dziedziny działalności trzeciego sektora w Polsce w świetle klasyfikacji ICNPO i PKD”
„Badanie potencjału kooperacyjnego, profesjonalizmu i wizerunku organizacji non-profit”
- opracowuje publikacje i analizy statystyczne;
„Fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje kościelne działające w obszarze III sektora w 2008 r.”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010 r. (w druku)
- rozpoznaje administracyjne systemy informacyjne;
Baza sprawozdań finansowych OPP – dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej
Rejestr KRS – dane Ministerstwa Sprawiedliwości
- współuczestniczy w o pracowywaniu programu badań statystycznych statystyki publicznej.

W ramach realizowanych zadań nasz ośrodek nawiązał współpracę z:

- **Instituten Statystyki Kościoła Katolickiego SAC**, kt óry analogicznie do sprawozdania SOF-1 przeprowadził badanie jednostek organizacyjnych Kościoła Katolickiego
- **Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Krakowie.**

Ośrodek Statystyki Organizacji Non-Profit tworzy s ystem wiedzy, gwarantujący aktualność danych oraz dostęp do informacji o podmiotach III sektora.

WSTĘP

Opracowanie „Sfery działalności organizacji pożytku publicznego w Polsce” przedstawia uogólnione wyniki pochodzące z badania S OF-1 z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych w 2008 r. Populację badania stanowiła większość działających na pożytek publiczny organizacji trzeciego sektora (non-profit), tj. fundacje, stowarzyszenia oraz inne organizacje społeczne zbliżone do stowarzyszeń, działające na podstawie odrębnych przepisów prawnych. W badaniu uwzględniono również jednostki organizacyjne kościołów i związków wyznaniowych, poza Kościołem Katolickim, których dane nie są uwzględnione w niniejszym opracowaniu. Za sady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe reguluje Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*. Zgodnie z definicją ustawową organizacjami pozarządowymi są niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej, utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, z pewnymi zastrzeżeniami. Działalność pożytku publicznego zacytowaną ustawą jest definiowana jako działalność społecznie użyteczna, prowadzona w sferze zadań publicznych określonych w ustawie.

W niniejszym opracowaniu skoncentrowaliśmy uwagę na wybranych sferach zadań publicznych:

1. Pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywaniu szans tych rodzin i osób.
2. Działalności charytatywnej.
3. Ochronie i promocji zdrowia.
4. Działalności na rzecz osób niepełnosprawnych.
5. Kultury, sztuce, ochronie dóbr kultury i tradycji.

Zgodnie z cytowaną ustawą, statutowa działalność organizacji pozarządowej może być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub odpłatna z zastrzeżeniem, iż dochód z działalności odpłatnej pożytku

publicznego służy wyłącznie realizacji zadań należących do sfery zadań publicznych lub celów statutowych. Szczególną grupę organizacji pozarządowych stanowią organizacje pożytku publicznego. Są to organizacje, którym po spełnieniu określonych we wspomnianej wcześniej ustawie wymogów, przyznaje się status organizacji pożytku publicznego – nadawany przez Krajowy Rejestr Sądowy. Posiadanie statusu organizacji pożytku publicznego wiąże się z przewidzianymi w ustawie korzyściami. Są wśród nich zwolnienia podatkowe oraz z opłat skarbowych i sądowych, a także, co wydaje się być najistotniejsze dla organizacji, prawo do odroczenia 1 % podatku dochodowego od osób fizycznych.

Kwoty, które organizacje uzyskują z 1% podatku – jako dochód organizacji – muszą jednak być przeznaczone w całości na działalność statutową. Reasumując, działalność pożytku publicznego jest pojęciem szerszym. Nie można być organizacją pożytku publicznego i nie prowadzić działalności pożytku publicznego, ale można prowadzić działalność pożytku publicznego i nie mieć statusu OPP.

W ramach niniejszego opracowania skorzystano z danych Ministerstwa Finansów dotyczących 1% należnego podatku dochodowego od osób fizycznych za 2007 r. przekazanego na rzecz organizacji pożytku publicznego.

Możliwość przekazania 1% została wprowadzona do polskiego systemu podatkowego z dniem 1 stycznia 2004 r. Początkowo działała na zasadzie ulgi podatkowej, w ramach której podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych sami dokonywali wpłaty na rzecz wybranej organizacji pożytku publicznego. Począwszy od zeznań podatkowych za rok 2007 przekazanie środków na rzecz OPP odbywa się za pośrednictwem urzędów skarbowych zgodnie z wnioskami podatników, co stanowi dla nich duże ułatwienie.

Okazuje się, że ilość środków przekazanych w ramach 1% rośnie z roku na rok. Według informacji Ministerstwa Finansów z dnia 29 sierpnia 2008 r. łączna kwota 1% podatku należnego przekazana na rzecz organizacji pożytku publicznego z zeznań podatkowych za rok 2007 wyniosła 291,6 mln zł. Liczba podatników, którzy w zeznaniach

za 2007 r. złożyli wnioski o przekazanie 1% podatku wyniosła 5 134 675 osób. Z przekazanych środków pochodzących z 1% podatku skorzystało 5 624 organizacji pożytku publicznego.

Klasyfikacja działalności statutowej zastosowana w badaniu SOF-1 została oparta na międzynarodowej klasyfikacji organizacji non-profit ICNPO (International Classification of Non Profit Organizations) zaimplementowanej na polskie potrzeby. ICNPO została opracowana przez Johns Hopkins University w Baltimore w stanie Maryland. Klasyfikacja odnosi się do działalności statutowej prowadzonej przez jednostkę i jest wykorzystywana w międzynarodowych badaniach porównawczych o ramach satelitarnych sektora non-profit. ICNPO wymienia 12 grup dziedzin działalności: które dzielą się z kolei na poszczególne pola wykonywanej działalności:

1. Kultura i wypoczynek.
2. Edukacja i badania.
3. Zdrowie.
4. Usługi społeczne.
5. Środowisko naturalne.
6. Rozwój (lokalny) i mieszkalnictwo.
7. Prawo, doradztwo, działalność polityczna.
8. Działalność filantropijna i promowanie wolontaryzmu.
9. Religia.
10. Stowarzyszenia biznesowe i profesjonalne, związki zawodowe.
11. Działalność międzynarodowa.
12. Działalność gdzie indziej niesklasyfikowana.

Dostosowanie ICNPO do warunków polskich pozwoliło przedstawić w niniejszym opracowaniu organizacje non-profit w trzech aspektach odnoszących się do wybranych dziedzin gospodarki społecznej. Pierwszy i zarazem główny aspekt niniejszej publikacji to jednostki, których najważniejsze pole działalności przejawia się w sferze kultury i sztuki, ochrony zdrowia bądź pomocy społecznej i socjalnej.

Wskazane dziedziny zawierają następujące pola działalności:

I. Kultura i sztuka

- środki masowego przekazu, produkcja telewizyjna lub radiowa, wydawanie czasopism lub książek,
- sztuki plastyczne, malarstwo, rzeźba, fotografia, architektura, wzornictwo,
- działalność sceniczna; teatr, muzyka, kinematografia,
- ochrona zabytków i miejsc pamięci narodowej, podtrzymywanie tradycji narodowych, regionalnych, kulturowych,
- działalność wystawiennicza, muzealna,
- prowadzenie bibliotek,
- pozostałe działania w tej dziedzinie.

II. Ochrona zdrowia:

- profilaktyka, promocja i edukacja zdrowia, krwiodawstwo,
- opieka szpitalna,
- opieka ambulatoryjna (przychodnie, poradnie, gabinety),
- rehabilitacja i terapia (sanatoria, ośrodki rehabilitacyjne),
- opieka długoterminowa (zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja),
- usługi pomocnicze (diagnostyczne, analityczne np. RTG, EKG),
- dystrybucja leków, materiałów i sprzętu medycznego,
- prowadzenie interwencji kryzysowej (pomoc psychologiczna),
- ratownictwo medyczne,
- pozostałe działania w tej dziedzinie.

III. Pomoc społeczna i socjalna:

- prowadzenie lub wspieranie żłobków, domów dziecka, rodzin zastępczych, usługi adopcyjne, prowadzenie świetlic, inne usługi socjalne adresowane do dzieci i młodzieży,
- działania wspomagające rodziny (w tym wielodzietne oraz samotnie wychowujące dzieci) znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, niewydolne wychowawczo, pomoc ofiarom przemocy w rodzinie,

- pomoc ubogim,
- pomoc bezdomnym, w tym prowadzenie schronisk,
- pomoc uzależnionym lub ich bliskim, profilaktyka uzależnień,
- pomoc uchodźcom,
- pomoc osobom niepełnosprawnym, chorym oraz starszym,
- ratownictwo górskie, wodne, pomoc ofiarom klęsk żywiołowych, katastrof itp.,
- ratownictwo pożarnicze,
- zorganizowana dystrybucja darów rzeczowych, odzieży i żywności (np. Banki Żywności) oraz wsparcia finansowego (pożyczki, zasiłki itp.),
- pozostałe działania w tej dziedzinie.

Kolejny aspekt to jednostki, których przynajmniej jedno z trzech najważniejszych pól działalności odnosi się do wyżej wymienionych dziedzin. Ostatni trzeci aspekt to jednostki, które na wybrane powyżej dziedziny gospodarki społecznej wydatkowały najwięcej środków przeznaczonych na działalność statutową. Jeżeli jednostka prowadziła działalność bez wydatków (kosztów finansowych) wzięto pod uwagę największe nakłady czasu pracy nieodpłatnej (pracy społecznej członków organizacji i wolontariatu) świadczone na wybraną dziedzinę działalności.

Ośrodek Statystyki Kultury realizuje z adania st atystyki publicznej w dziedzinie kultury. Prowadzi prace dające możliwość oceny skuteczności i ewaluacji p rogramów i p olityk s poecznych na temat funkcjonowania i finansowania instytucji kultury.

Do szczegółowych zadań Ośrodka Statystyki Kultury należy między innymi:

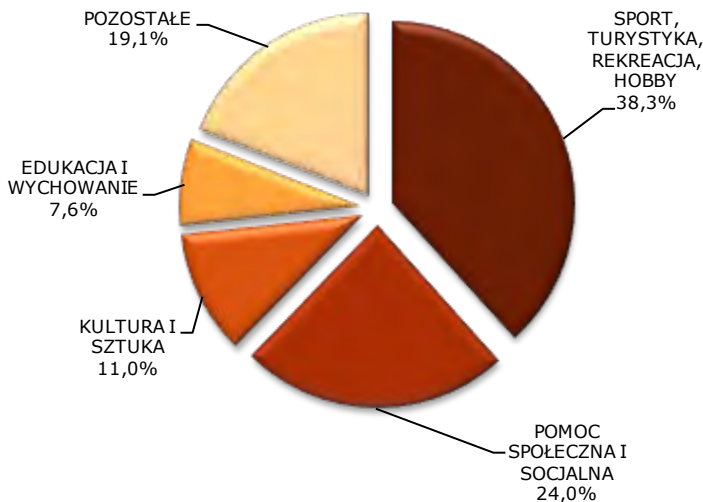
- ❖ Prowadzenie ogólnopolskich badań w obszarze kultury
 - ♦ Badania in stytucji k ultury – teatrów, op er, op eretek, filharmonii, muzeów i in stytucji p aramuzealnych, b ibliotek p ublicznych i specjalistycznych, galerii, kin, ośrodków kultury, domów kultury, klubów i świetlic;
 - ♦ Badania instytucji świadczących usługi filmowe i produkujących filmy;
 - ♦ Badania finansów instytucji kultury;
 - ♦ Badania tożsamości kulturowej polskich emigrantów.
- ❖ Promocja statystyki
 - ♦ Przygotowywanie ogólnopolskich analiz i r aportów z d ziedziny kultury;
 - ♦ Opracowywanie analiz regionalnych we współpracy z instytucjami samorządowymi;
 - ♦ Dostarczanie z ainteresowanym p odmiotom d anych n a t emat statystyki kultury;
 - ♦ Prowadzenie rankingów instytucji kultury;
 - ♦ Udział w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych dotyczących szeroko pojętych kwestii związanych z funkcjonowaniem in stytucji k ultury or az w ykorzystaniem ic h potencjału i zasobów;
 - ♦ Współpraca z instytucjami zajmującymi się statystyką kultury w kraju i zagranicą.
- ❖ Tworzenie metodologii i nowych narzędzi dla badań w zakresie:
 - ♦ Ekonomicznych aspektów kultury;
 - ♦ Narodowego Rachunku Kultury;
 - ♦ Rynku dzieł sztuki;
 - ♦ Masowych imprez artystyczno-rozrywkowych;
 - ♦ Tożsamości kulturowej Polaków mieszkających za granicą;
 - ♦ Uczestnictwa ludności w kulturze;

ROZDZIAŁ 1. KULTURA I SZTUKA

1.1. Charakterystyka organizacji działających w dziedzinie kultury i sztuki

Kultura i sztuka stanowi trzeci, pod względem wielkości, obszar działania organizacji sektora non-profit w Polsce (biorąc pod uwagę liczbę organizacji, które wskazują na ten obszar, jako najważniejszą dziedzinę swojej działalności statutowej). Podczas, gdy działalność całego sektora skoncentrowana jest zasadniczo w dziedzinie sportu, turystyki i rekreacji (dla 38,3%, czyli 27,1 tys. organizacji, jest to najważniejsza dziedzina działalności statutowej) oraz pomocy społecznej i socjalnej (odpowiednio 24,0%, czyli 17,0 tys. organizacji), prawie co dziesiąta organizacja zajmuje się przede wszystkim kulturą i sztuką (11,0%, czyli 7,8 tys. organizacji).

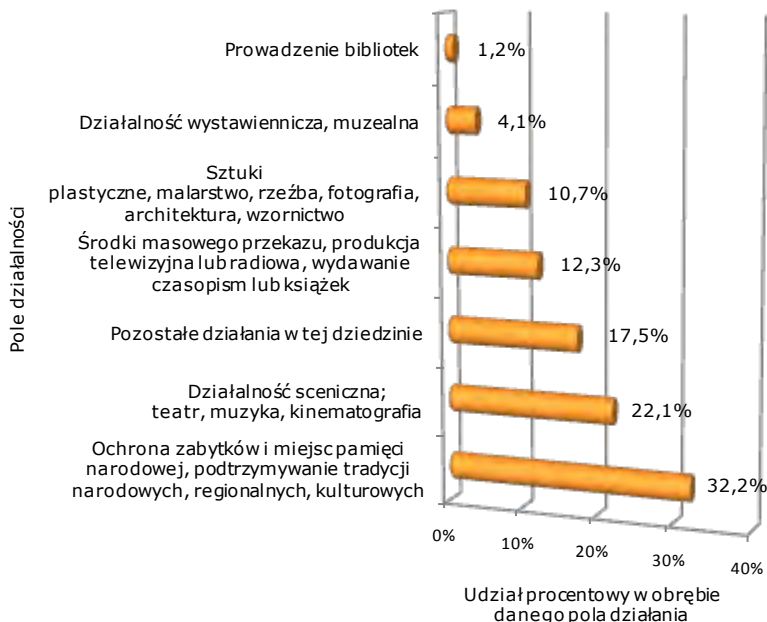
Wykres 1.1 Sektor non-profit według najważniejszej dziedziny działalności w 2008 r.

Źródło: dane GUS.

Najważniejsze pole działalności organizacji działających w obszarze kultury i sztuki stanowi ochrona zabytków i miejsc pamięci narodowej oraz podtrzymywanie tradycji narodowych, regionalnych i kulturowych. Wymienia je jako najważniejsze 32,2% (2,5 tys.) organizacji działających w tym obszarze. Dla 22,1% (1,7 tys.) organizacji głównym polem aktywności jest działalność sceniczna (teatr, muzyka, kinematografia), dla 12,3% (1,0 tys.) - środki masowego przekazu, produkcja telewizyjna lub radiowa oraz wydawanie czasopism lub książek, dla co dziesiątej organizacji (10,7% - 0,8 tys.) - sztuki plastyczne, malarstwo, rzeźba, fotografia, architektura, wzornictwo. Działalnością wystawienniczą i muzealną zajmuje się 4,1% (0,3 tys.) badanych jednostek, natomiast 1,2% (0,1 tys.) prowadzi biblioteki. Niemal co piąta organizacja (17,5% - 1,4 tys.) prowadzi innego rodzaju działalność kulturalną.

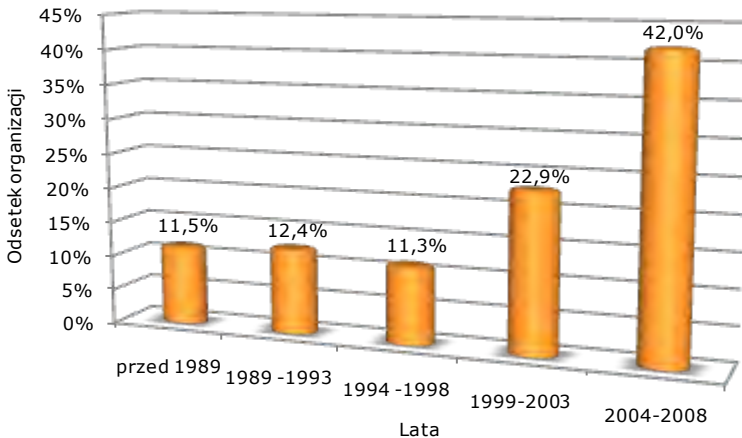
Wykres 1.2 Najważniejsze pola działalności organizacji działających w obszarze kultury i sztuki w 2008 r.

Źródło: dane GUS.

Większość organizacji kulturalnych funkcjonuje od niedawna, okres ich działalności nie przekracza kilku lat. Najwięcej, bo aż 42,0% (3,3 tys.), powstało w latach 2004-2008, a następnie w latach 1999-2003 – 22,9% (1,8 tys.). Mniej więcej tyle samo organizacji powołano do życia w latach 1994-1998 (0,9 tys. czyli 11,3% ogółu) oraz 1989-1993 (1,0 tys., co stanowi 12,4% wszystkich organizacji kulturalnych). Jedynie 0,9 tysiąca rozpoczęło działalność jeszcze przed rozpoczęciem transformacji ustrojowej (0,9 tys. czyli 11,5% ogółu).

Wykres 1.3 Organizacje non-profit działające w dziedzinie kultury i sztuki według roku powstania

Źródło: dane GUS.

1.2. Formy prawne i rozmieszczenie terytorialne

Podczas gdy dla całego sektora non-profit najpopularniejszą formą prawną są stowarzyszenia i organizacje społeczne (91,5%, czyli 64,9 tys. działających organizacji), sektor kultury cechuje znacznie większa częstotliwość występowania fundacji. Aż 20,0% wszystkich fundacji aktywnych w 2008 roku zajmowało się kulturą i sztuką (w całym sektorze było ich 8,3%, czyli 5,9 tys. organizacji). Organizacje działające w obszarze kultury częściej przyjmują także

formę organizacji pożytku publicznego – 12,5% w stosunku do około 8,7% (6,2 tys.) organizacji całego sektora.

Rozmieszczenie terytorialne organizacji kulturalnych nie różni się znacząco od rozmieszczenia wszystkich organizacji działających w Polsce. Na przykład, w przypadku organizacji kulturalnych, wysuwają się województwa: mazowieckie (19,0% organizacji kultury), małopolskie (10,1%), śląskie (8,9%) i wielkopolskie (8,9%).

Tabl. 1.1 Rozmieszczenie terytorialne organizacji działających w obszarze kultury i sztuki w 2008 r.

Województwo	Liczba organizacji [w tys.]	Województwo	Liczba organizacji [w tys.]
Dolnośląskie	0,6	Podkarpackie	0,5
Kujawsko-Pomorskie	0,4	Podlaskie	0,2
Lubelskie	0,5	Pomorskie	0,4
Lubuskie	0,2	Śląskie	0,7
Łódzkie	0,5	Świętokrzyskie	0,2
Małopolskie	0,8	Warmińsko-Mazurskie	0,2
Mazowieckie	1,5	Wielkopolskie	0,7
Opolskie	0,2	Zachodniopomorskie	0,3

Źródło: dane GUS.

Natomiast w przypadku wszystkich organizacji non-profit są to kolejno województwa: mazowieckie (14,4%, czyli 10,2 tys. organizacji), wielkopolskie (9,4%, czyli 6,6 tys. organizacji), małopolskie (9,3%, czyli 6,6 tys. organizacji) oraz śląskie (8,9%, czyli 6,3 tys. organizacji).

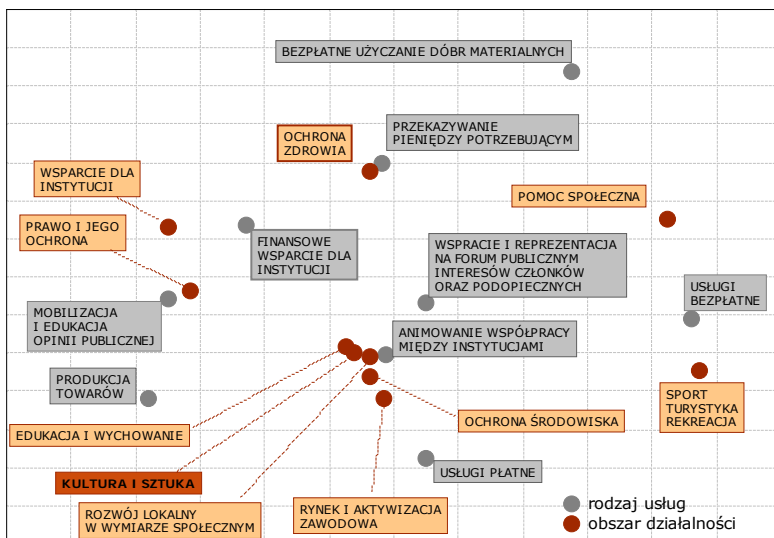
1.3. Profil działalności organizacji kultury na tle innych organizacji sektora non-profit

W jaki sposób instytucje non-profit sektora kultury różnią się (lub są podobne) pod względem profilu świadczonych usług oraz terytorialnego zasięgu działalności od pozostałych organizacji? Odpowiedzi na te pytania może dostarczyć analiza korespondencji¹.

Pod względem rodzaju świadczonych usług, organizacje sektora kultury można zaliczyć do profilu podmiotów świadczących usługi na rzecz animacji współpracy między organizacjami (usługi te świadczy 16,7% organizacji), wspierające swoich członków oraz beneficjentów (11,3% organizacji) oraz dostarczających płatnych usług (9,7% organizacji). W ten sposób należy interpretować niewielki dystans pomiędzy organizacjami kultury a organizacjami edukacyjnymi, na kierowanymi na rozwój i aktywizację społeczności oraz działającymi na rzecz ochrony środowiska. Z drugiej strony, dominujący w organizacjach non-profit zajmujących się kulturą, rodzaj aktywności: „świadczenie bezpłatnych usług” (40,4% organizacji), jest bardziej charakterystyczny raczej dla organizacji sportowych i pomocy społecznej. Częste w organizacjach zajmujących się kulturą (12,7% tych organizacji) działania na rzecz mobilizacji i uświadamiania opinii publicznej, są także cechą charakterystyczną dla organizacji zajmujących się prawami człowieka – przeciętny profil tego typu organizacji pozostaje odmienny od organizacji działających w obszarze kultury i sztuki.

¹ Przedstawione wymiary wyjaśniają łącznie 83% całkowitej inercji układu. Wykres, z uwagi na tytułowy przedmiot zainteresowań, sporządzono w normalizacji wierszowo-kolumnowej. Kategorie o masie poniżej 0,01 zostały wykluczone z analizy. Odległości na wykresie pomiędzy kategoriami dwóch różnych zmiennych nie mogą być bezpośrednio interpretowane. Wnioski dotyczące relacji pomiędzy obszarem działalności instytucji kultury a zasięgiem terytorialnym oraz rodzajem usług zostały wyciągnięte w oparciu o wykresy w normalizacji kanonicznej, które jednak nie dostarczają znacząco odmiennego obrazu od tych zamieszczonych poniżej.

Wykres 1.4 **Rodzaje usług świadczonych przez organizacje działające w obszarze kultury i sztuki na tle sektora non-profit w 2008 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

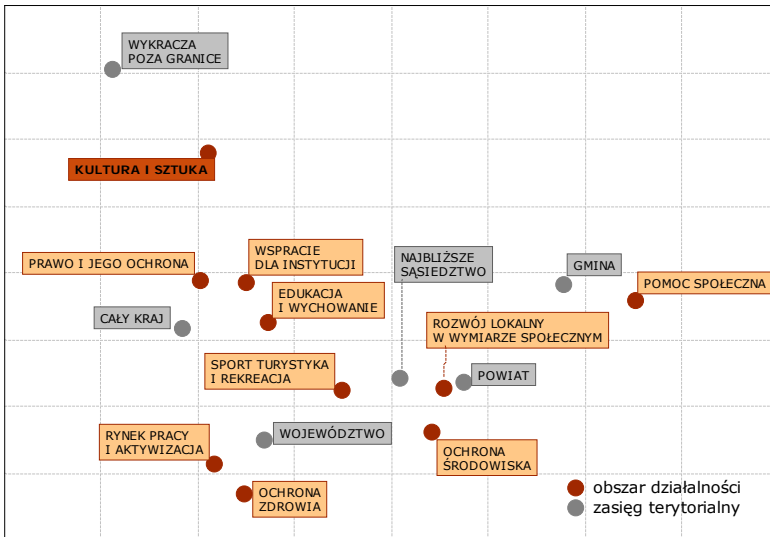
Organizacje sektora kultury nie posiadają specyficznego dla siebie przedmiotu zainteresowań, lecz tworzą spore skupienie z kilkoma innymi rodzajami organizacji non-profit. Czy takie samo zjawisko występuje przy porównaniu zasięgu terytorialnego organizacji non-profit²?

Organizacje kultury działają często na obszarze 1 gminy (22,2%), całego kraju (21,5%) oraz wykraczają poza jego granice (13,6%). Taki profil działalności jest właściwy tylko dla organizacji działających w obszarze kultury i sztuki, co potwierdza, zobrazowany na wykresie, znaczny dystans od innych podmiotów. Pod tym względem, organizacjom kultury najbliższe są organizacje działające

² Przedstawione wymiary wyjaśniają łącznie 91% całkowitej inercji układu. Wykres sporządzono w normalizacji wierszowo-kolumnowej (symetrycznej). Kategorie o masie poniżej 0,01 zostały wykluczone z analizy. Patrz też uwaga w przypisie 1.

na rzecz ochrony praw człowieka, wspierające działania innych podmiotów, oraz organizacje nastawione na edukację i wychowanie. Organizacje działające w sferze kultury nie koncentrują się wyłącznie w gminie, czy też w województwie, jako podstawowym d la i ch działalności zakresie terytorialnym. Pod tymi względami organizacje kultury znacznie różnią się od organizacji działających w zakresie pomocy społecznej oraz zajmujących się ochroną zdrowia.

Wykres 1.5 Maksymalny Zasięg terytorialny działalności organizacji kulturalnych na tle sektora non-profit w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.4. Wpływy z 1% podatku dochodowego przekazane na organizacje pożytku publicznego działające w sferze kultury

Organizacje działające w sferze kultury otrzymały łącznie ponad 7 183,3 tysiące złotych przekazanych z wpływów z 1% podatku dochodowego, co stanowiło 2,5% ogółu środków przeznaczonych na

Tabl. 1.2 **Organizacje Pożytku Publicznego oraz działania na rzecz społeczności lokalnej wśród organizacji kultury.**

Wyszczególnienie	Liczba organizacji [w tys.]	OPP* [w %]	Działania na rzecz społeczności lokalnej [w %]
O G Ó Ł E M	7,8	10,3	67,1
Środki masowego przekazu produkcja telewizyjna lub radiowa, wydawanie czasopism lub książek	1,0	10,0	60,0
Sztuki plastyczne, malarstwo, rzeźba, fotografia, architektura, wzornictwo	0,8	12,5	75,0
Działalność sceniczna	1,7	11,8	66,7
Ochrona zabytków i miejsc pamięci narodowej	2,5	12,0	70,8
Działalność wystawiennicza i muzealna	0,3	-	58,5
Prowadzenie bibliotek	0,1	11,2	55,9
Inne	1,4	7,1	64,3

Źródło: dane GUS.
* Organizacje posiadające status Organizacji Pożytku Publicznego.

Ponad 10% organizacji kultury ma status organizacji pożytku publicznego, najwięcej wśród organizacji zajmujących się sztukami wizualnymi oraz działalnością na rzecz ochrony zabytków. Organizacje pożytku publicznego nie występują wśród organizacji działających na polu działalności muzealnej i wystawienniczej.

Ponad 2/3 organizacji zadeklarowało, że działa na rzecz społeczności lokalnej. Największy odsetek takich instytucji działa wśród organizacji kultury, które zajmują się sztukami wizualnymi oraz ochroną zabytków i miejsc pamięci, najmniejszy zaś wśród organizacji prowadzących biblioteki oraz zajmujących się wystawiennictwem.

- Gromadzi oraz publikuje informacje w zakresie statystyki zdrowia i ochrony zdrowia.
- Opracowuje analizy i publikacje w zakresie m.in.: infrastruktury ochrony zdrowia, wydatków na opiekę zdrowotną.
- Prowadzi badania z wykorzystaniem danych i analizy statystyczne, rozpoznaje administracyjne systemy i informacyjne w celu wykorzystania ich dla potrzeb statystyki publicznej.
- Współuczestniczy w opracowaniu programu badań statystyki publicznej.

Współpracujemy z: instytucjami zajmującymi się zagadnieniami z zakresu zdrowia i ochrony zdrowia w Polsce, urzędami administracji publicznej, uczelniami wyższymi w zakresie opracowania metodologii badań oraz z instytucjami międzynarodowymi.

Zrealizowane zadania:

- Projekt *"Supporting the National Statistical Authorities for the Implementation of the System of Health Accounts"* - **„Wsparcie krajowych władz statystycznych we wdrażaniu Narodowych Rachunków Zdrowia”** finansowany z udziałem środków Unii Europejskiej, w latach 2008 – 2009.
- Prezentacja *"Basic indicators of living conditions of young Polish people"* („Warunki życia młodych Polaków”) przedstawiona na konferencji Standing Committee on Regional and Urban Statistics (SCORUS), w Berlinie w 2009 r.

Współdział w opracowaniu publikacji:

- **„Dzieci i młodzież w Małopolsce”** Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2009 r.
- **„Podstawowe dane z zakresu ochrony zdrowia w 2008 r.”** Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009 r.
- **„Zdrowie dzieci i młodzieży w Polsce”** Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2008 r.

ROZDZIAŁ 2. OCHRONA ZDROWIA

Przemiany społeczno-ekonomiczne, jakie miały miejsce w Polsce po roku 1989, przyczyniły się między innymi do zmian w polityce zdrowotnej państwa. Przeprowadzone reformy systemu ochrony zdrowia były w znacznej mierze ukierunkowane na poprawę rentowności tego sektora. Pomimo faktu wprowadzenia różnorodnych zmian w polskim systemie ochrony zdrowia, wciąż wiele potrzeb zdrowotnych pozostaje niezaspokojonych. Dotyczy to nie tylko często występujących problemów zdrowotnych, odnoszących się do całej populacji, ale także bardziej specyficznych aspektów, na przykład rzadkich chorób, na które zapadają tylko określone grupy ludności. Co więcej, ze względu na deficyt występujący w sektorze finansów publicznych, nie należy spodziewać się w najbliższych latach znacznego wzrostu wydatków budżetowych na ochronę zdrowia.

Wspomniane wcześniej przemiany, wraz z istnieniem oczywistej przewagi zgłaszanych potrzeb zdrowotnych nad możliwościami ich zaspokojenia, przyczyniły się do powstawania organizacji, które nie są zasilane głównie środkami pieniężnymi z budżetu państwa, a ich zadaniem jest zaspokajanie różnorodnych potrzeb zdrowotnych mieszkańców. Zjawiska te stanowiły, i w dużej części nadal stanowią, istotne czynniki przyczyniające się do powstawania organizacji non-profit działających w różnych dziedzinach, w tym w dziedzinie ochrony zdrowia. Poniższy rozdział poświęcony jest organizacjom non-profit, których aktywność skupia się na działaniach z zakresu ochrony zdrowia.

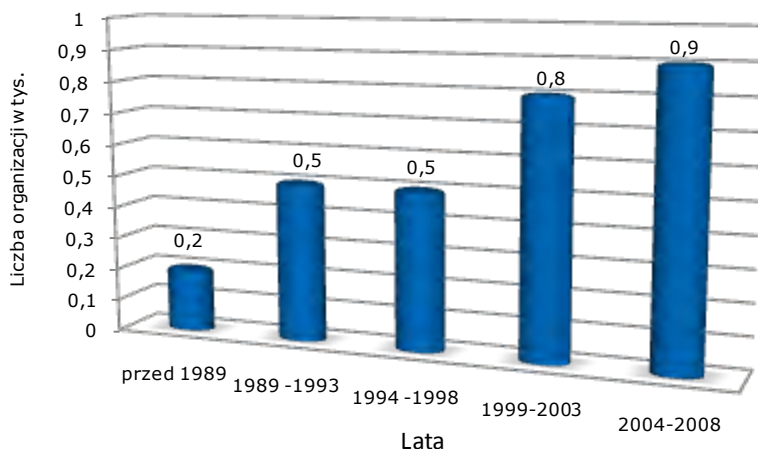
2.1. Ogólna charakterystyka jednostek non-profit działających w dziedzinie ochrony zdrowia

Na terenie Polski w 2008 r., wśród ogólnej liczby 70,9 tys. organizacji non-profit, działało 2,9 tys. (4,1%) organizacji deklarujących ochronę zdrowia jako najważniejszą dziedzinę działalności statutowej.

Najwięcej wspomnianych organizacji non-profit powstało w latach 2004-2008 (30,8% - 0,9 tys.) oraz w latach 1999-2003 (28,3% - 0,8 tys.), natomiast tylko 7% (0,2 tys.) przed 1989 r.

Analiza struktury jednostek założycielskich wskazuje, iż organem założycielskim były najczęściej krajowe osoby fizyczne (85,5% - 2,6 tys.). Znacznie rzadziej jednostki tworzone były przez istniejące już organizacje nienastawione na zyski (5% - 0,2 tys.) oraz administrację rządową (2,3% - 0,1 tys.).

Wykres 2.1 **Organizacje non-profit działające w dziedzinie ochrony zdrowia według roku powstania**

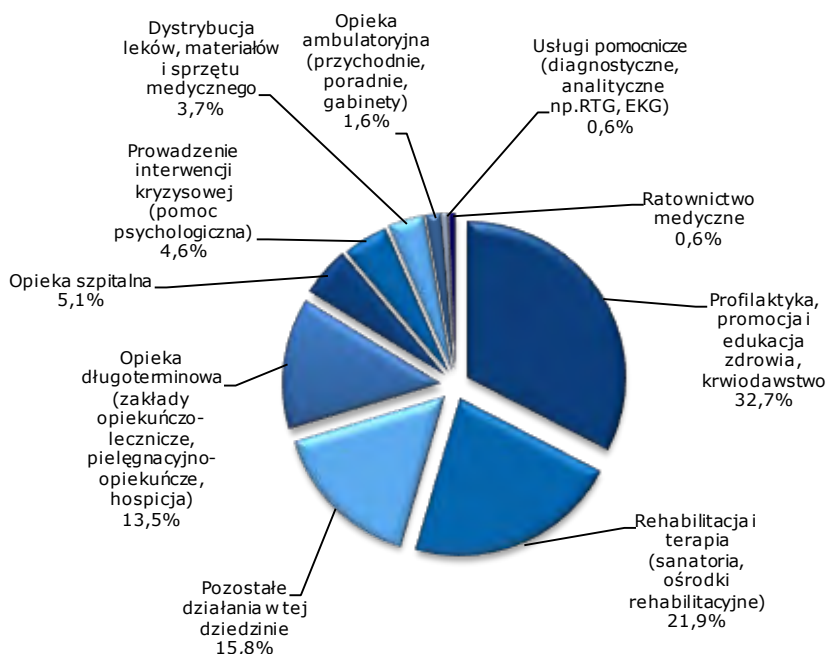

Źródło: dane GUS.

Organizacje, które za najważniejsze pole działalności statutowej w 2008 r. wskazały ochronę zdrowia, świadczyły głównie usługi z zakresu: profilaktyki, promocji i edukacji zdrowotnej, krwiodawstwa (32,7%), rehabilitacji i terapii w formie sanatoriów i ośrodków rehabilitacyjnych (21,9%) oraz opieki długoterminowej (13,5%). Tylko nieliczny odsetek jednostek zajmował się działalnością w zakresie: dystrybucji leków, materiałów i sprzętu medycznego

(3,7%) oraz usług pomocniczych (diagnostyczne, analityczne np. RTG, EKG) i ratownictwa medycznego (0,6%).

Wykres 2.2 **Struktura organizacji non-profit pod względem świadczonych usług w 2008 r.**

Źródło: dane GUS.

W przypadku fundacji i stowarzyszeń, tak jak dla ogółu organizacji non-profit, najczęściej deklarowaną działalnością była profilaktyka, promocja i edukacja zdrowia, krwiodawstwo. Waga pozostałych aktywności zależała od formy prawnej organizacji. W przypadku stowarzyszeń rehabilitacja i terapia plasowała się na drugim miejscu, podczas gdy dla fundacji na trzeciej pozycji. Na uwagę zasługuje fakt, że ratownictwo medyczne w przypadku fundacji było na ostatniej pozycji pod kątem rodzajów podejmowanych działań, natomiast dla stowarzyszeń znajdowało się na piątej pozycji.

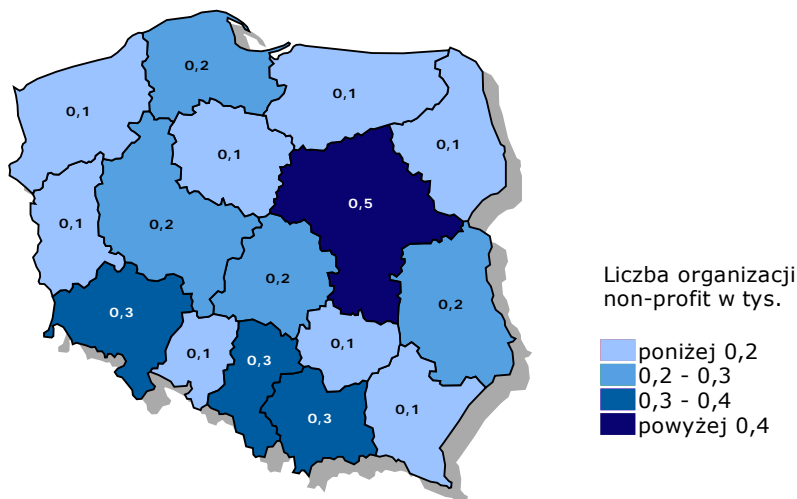
Tabl. 2.1 **Struktura fundacji i stowarzyszeń pod względem świadczonych usług w 2008 r.**

Wyszczególnienie	Fundacje	Stowarzyszenia
	[udział %]	
Profilaktyka, promocja i edukacja zdrowia, krwiodawstwo	35,0	43,6
Rehabilitacja i terapia (sanatoria, ośrodki rehabilitacyjne)	15,3	14,9
Pozostałe działania w tej dziedzinie	23,9	13,7
Opieka długoterminowa (zakłady opiekuńczo-lecznicze, pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja)	5,1	7,0
Opieka szpitalna	5,6	4,1
Prowadzenie interwencji kryzysowej (pomoc psychologiczna)	3,3	4,6
Dystrybucja leków, materiałów i sprzętu medycznego	5,0	2,1
Opieka ambulatoryjna (przychodnie, poradnie, gabinety)	4,1	3,0
Usługi pomocnicze (diagnostyczne, analityczne np. RTG, EKG)	2,4	0,5
Ratownictwo medyczne	0,3	6,4

Źródło: dane GUS.

W 2008 r. 16,1% (0,5 tys.) organizacji prowadziło odpłatną działalność statutową, a 97,4% (2,8 tys.) nieodpłatną działalność statutową. Co więcej, 9,5% (0,3 tys.) organizacji deklarowało, iż prowadzi działalność gospodarczą w ramach podstawowej działalności statutowej.

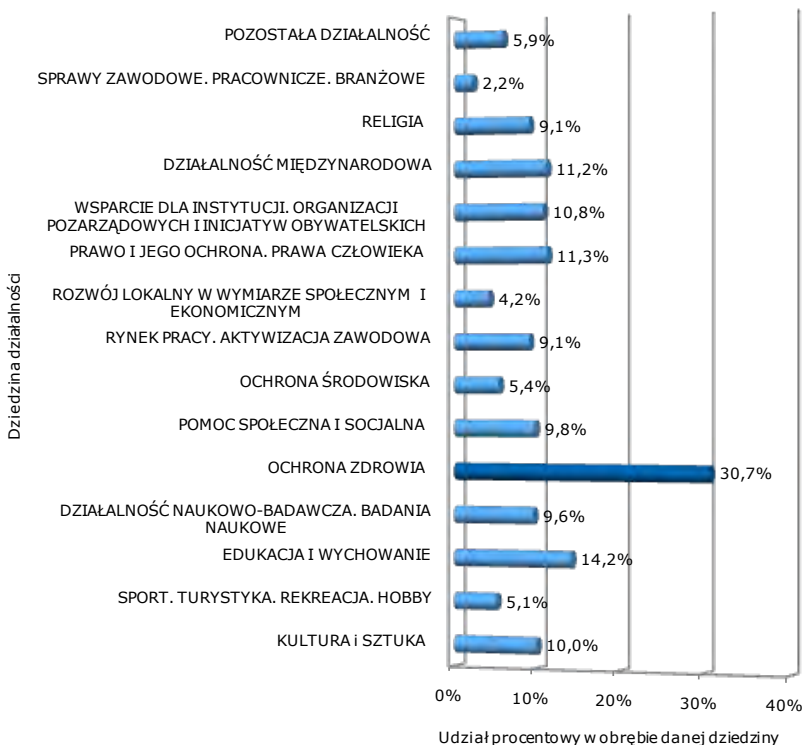
Mapa 2.1 **Rozmieszczenie terytorialne organizacji działających w dziedzinie ochrony zdrowia w 2008 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Organizacje non-profit, wskazujące ochronę zdrowia jako najważniejsze pole działalności statutowej w 2008 r., prowadziły działalność najczęściej na terytorium powiatu (27,1% - 0,8 tys.) i całego kraju (24,2% - 0,7 tys.). Niższy odsetek wspomnianych organizacji deklaruował prowadzenie działalności na terenie gminy (15,1% - 0,4 tys.) i w swoim najbliższym sąsiedztwie (7,7% - 0,2 tys.). Nieznaczny udział przypadł organizacjom, których działalność wykraczała poza granice kraju (2,9% - 0,1 tys.). Wśród tej grupy organizacji, większość (98,3%) prowadziła działalność zarówno w kraju, jak i zagranicą, a tylko niewielka część organizacji (1,7%) wyłącznie za granicą. W ujęciu wojewódzkim liczba analizowanych organizacji w 2008 r. zawierała się w przedziale od 0,1 tys. w województwach: podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim, lubuskim, zachodniopomorskim, opolskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim do 0,5 tys. w województwie mazowieckim.

Wykres 2.3 **Jednostki posiadające status OPP w organizacjach non-profit w obrębie głównej dziedziny działalności statutowej w 2008 r.**

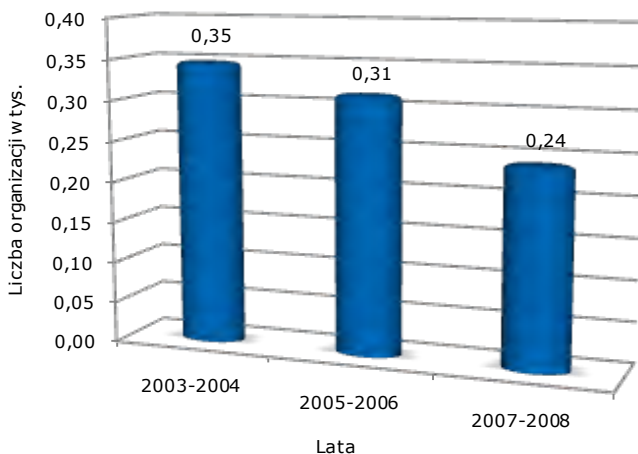

Źródło: dane GUS.

Pośród 2,9 tys. jednostek non-profit działających w sektorze ochrony zdrowia 0,9 tys. (30,7%) posiadało status organizacji pożytku publicznego (OPP), a 0,2 tys. (5,8%) było w trakcie procedury uzyskiwania statusu. Tak więc, w porównaniu do innych dziedzin działalności, organizacje non-profit działające w dziedzinie ochrony zdrowia charakteryzują się szczególnie wysokim odsetkiem (30,7%) jednostek posiadających status OPP w 2008 r. Analiza wykresu 2.4 wskazuje, iż status OPP przyznawany był tym jednostkom głównie

w latach 2003-2004 (0,35 tys. - 38,5%) oraz 2005-2006 (0,31 tys. - 34,8%). W późniejszym okresie czasu liczba ta była proporcjonalnie niższa (0,24 tys. - 26,7%).

Wykres 2.4 **Organizacje pożytku publicznego według roku uzyskania statusu OPP**

Źródło: dane GUS.

2.2. Charakterystyka działalności statutowej

Ankietowane organizacje n on-profit poproszono o wskazanie głównych form działalności statutowej w obrębie, wcześniej wybranej, głównej działalności. Poniżej zaprezentowano procentowy udział poszczególnych odpowiedzi na pytanie o formę prowadzonej działalności statutowej w 2008 r. w całkowitej liczbie udzielonych odpowiedzi. Każda z 2,9 tys. organizacji n on-profit działających w dziedzinie ochrony zdrowia mogła wskazać więcej niż jedną formę prowadzonej działalności statutowej w 2008 r. Ogółem uzyskano 5,3 tys. odpowiedzi, wśród których najczęściej deklarowaną formą działalności statutowej było świadczenie bezpłatnych usług na rzecz różnego rodzaju podmiotów (39%). Do ważniejszych form działalności statutowej analizowanych jednostek w 2008 r. zaliczyć można także

wspieranie i reprezentowanie na forum publicznym interesów członków jednostki oraz jej podopiecznych, a także innych grup ludzi, środowisk, organizacji, instytucji, firm (12%) oraz mobilizowanie i edukowanie opinii publicznej (11,8%). Do rzadziej deklarowanych form działalności statutowej zaliczono: świadczenie płatnych usług na rzecz różnego rodzaju podmiotów (6,5%) oraz przekazywanie pieniędzy osobom potrzebującym (4,3%).

Tabl. 2.2 **Forma prowadzonej działalności statutowej w 2008 r.**

Wyszczególnienie	w tys.	w %
O G Ó Ł E M*	5,3	100
Świadczenie bezpłatnych usług	2,1	39,0
Świadczenie płatnych usług	0,3	6,5
Przekazywanie osobom potrzebującym pieniędzy, w tym stypendia	0,2	4,3
Bezpłatne przekazywanie i użyczenie osobom potrzebującym dóbr materialnych	0,5	8,7
Finansowe wsparcie działań organizacji, instytucji, firm	0,5	8,7
Wspieranie i reprezentowanie na forum publicznym interesów członków jednostki oraz jej podopiecznych, a także innych grup ludzi, środowisk, organizacji, instytucji, firm	0,6	12,0
Animowanie współpracy między organizacjami/instytucjami	0,5	8,6
Mobilizowanie, edukowanie opinii publicznej	0,6	11,8

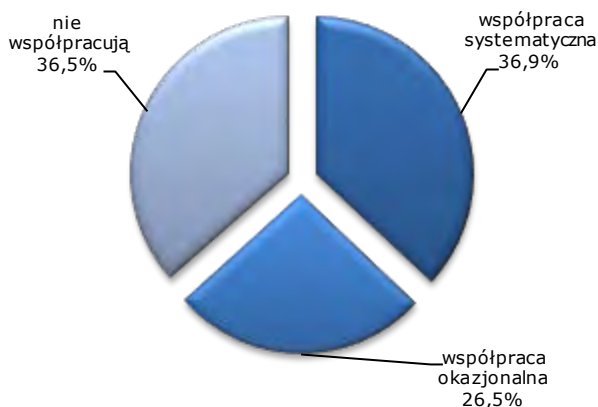
Źródło: dane GUS.

* Produkcja towarów oraz inne formy działalności nie zostały ujęte w tabeli z powodu znikomej ilości (poniżej 50 obserwacji).

W ciekawy sposób kształtuje się struktura odpowiedzi na pytanie o działania mające na celu bezpośrednie wsparcie lub rozwój społeczności lokalnej. Połowa z ankietowanych jednostek deklarowała,

iż w 2008 r. nie prowadziła działań na rzecz społeczności lokalnej. Co trzecia z analizowanych jednostek prowadziła działania między innymi na rzecz społeczności lokalnej, podczas gdy pozostałe jednostki (16%) koncentrowały działania głównie na społeczności lokalnej.

Wykres 2.5 **Współpraca organizacji non-profit z administracją publiczną w 2008 r.**

Źródło: dane GUS.

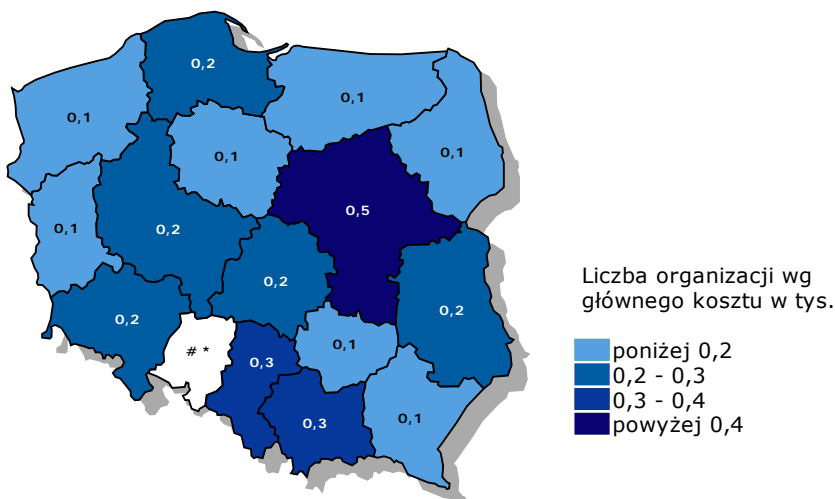
Ponad połowa badanych organizacji współpracowała z administracją publiczną, z czego 26,5% współpracowało okazjonalnie, a 36,9% systematycznie. Mniejsza część ankietowanych jednostek (36,5%) odpowiedziała, iż nie współdziałała z administracją publiczną.

2.3. Finanse organizacji non-profit

Posiadanie przez organizacje non-profit statusu OPP wiąże się między innymi z możliwością korzystania z różnego rodzaju ulg podatkowych. Zaledwie 19,9% (0,3 tys.) organizacji non-profit działających w sektorze ochrony zdrowia i posiadających status OPP nie korzystało ze zwolnień od podatków i opłat w 2008 r. Te spośród wymienionych instytucji, które zdecydowały się na skorzystanie z ulg

w 2008 r., uzyskały najczęściej zwolnienie z podatku dochodowego od osób prawnych (37,5% - 0,5 t tys.) o raz z opłat skarbowych i opłat sądowych (13,3% - 0,2 tys.). Znacznie rzadziej wykorzystywane były ulgi od podatku od nieruchomości (11,3%) oraz od podatku od czynności cywilnoprawnych (4,7%).

Mapa 2.2 **Organizacje non-profit, które wydały najwięcej środków na ochronę zdrowia w 2008 r.**

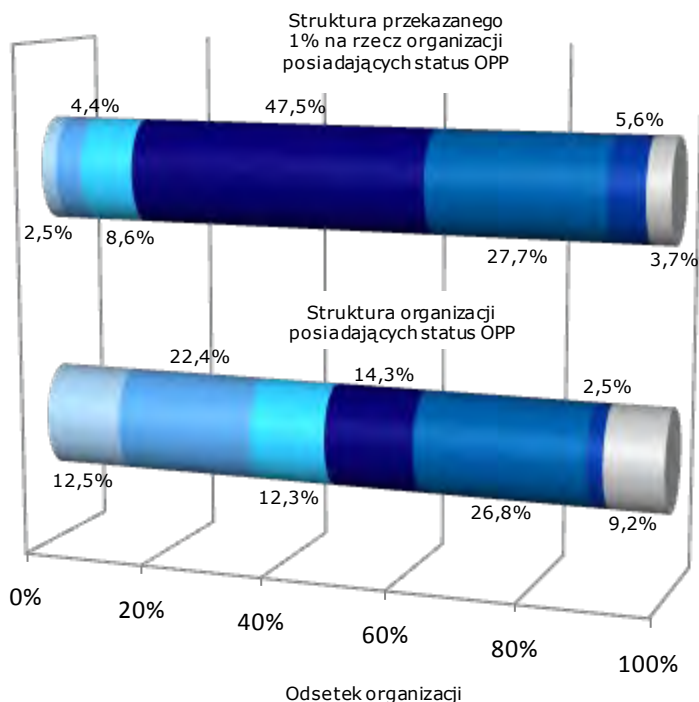
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

* - poniżej 50 obserwacji.

Analiza wojewódzka organizacji non-profit wydających największą sumę środków przeznaczanych na działalność statutową w dziedzinie ochrony zdrowia prowadzi do następujących wniosków. Największa liczba tych organizacji (0,5 tys.) znajdowała się w województwie mazowieckim, w tym 0,4 tys. w samej Warszawie, jak również w województwie małopolskim i śląskim (0,3 tys.). Niższą liczbę wspomnianych organizacji (0,2 tys. i mniej) odnotowano w 2008 r. we wszystkich województwach następujących regionów: południowo-zachodniego, północnego i północno-zachodniego.

Wykres 2.6 Struktura organizacji posiadających status OPP i struktura otrzymywania środków w formie 1% według dziedzin działalności w 2008 r.

- KULTURA I SZTUKA
- EDUKACJA I WYCHOWANIE
- POMOC SPOŁECZNA I SOCJALNA
- POZOSTAŁE
- SPORT, TURYSTYKA, REKREACJA, HOBBY
- OCHRONA ZDROWIA
- OCHRONA ŚRODOWISKA

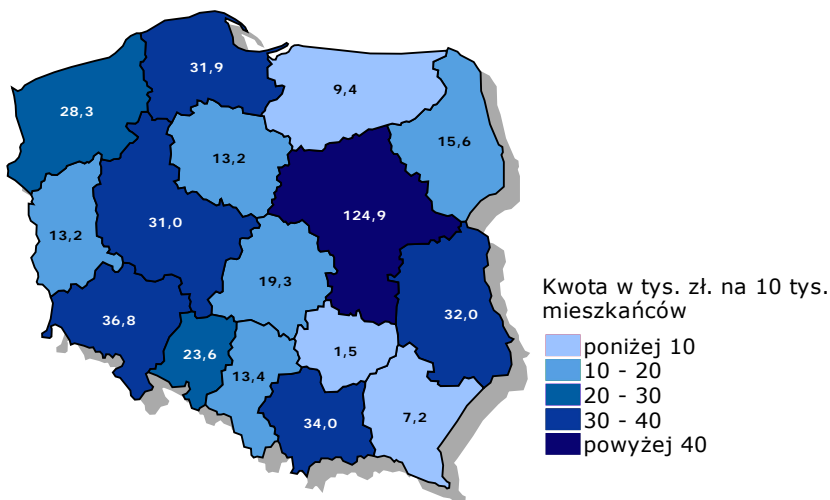
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MF.

Powyżej zaprezentowano zestawienie jednostek posiadających status OPP i działających w ramach poszczególnych dziedzin w stosunku do całkowitej liczby organizacji ze statusem OPP oraz do kwoty środków finansowych otrzymanych w formie 1% po podatku

dochodowego od osób fizycznych za 2 007 r. p rzez ws zystkie organizacje ze statusem OPP.

Analiza przedstawionych danych wskazuje, że choć organizacje ze statusem OPP działające w dziedzinie ochrony zdrowia stanowiły tylko 14,3% ogółu jednostek ze statusem OPP, to otrzymywały blisko połowę (47,5%) ogólnej sumy środków przekazywanych ws zystkim organizacjom ze statusem OPP w formie 1% podatku dochodowego od osób fizycznych.

Mapa 2.3 1% podatku dochodowego przekazany na rzecz organizacji pożytku publicznego, których główną dziedziną działalności była ochrona zdrowia w 2008 r.

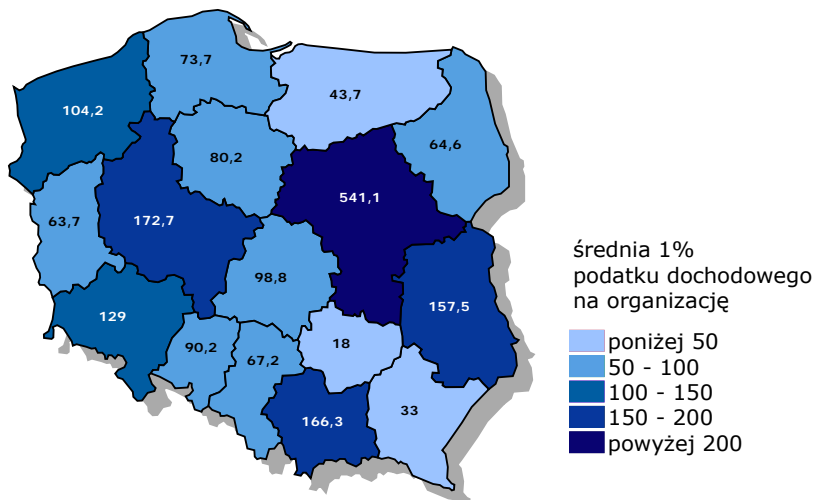
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i MF.

Porównanie jednostek posiadających status OPP i działających w dziedzinie ochrony zdrowia pod względem kwot otrzymanych w formie 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za 2007 r. na 10 tys. mieszkańców województwa wskazuje, iż największe kwoty otrzymały jednostki z terenu województwa mazowieckiego (124 906 zł).

Wśród pozostałych województw, gdzie kwoty przekazane na 10 tys. mieszkańców w 2008 r. kształtowały się na znacznie niższym poziomie, najwyższe środki przekazano jednostkom z województwa dolnośląskiego (36 810 zł), małopolskiego (34 026 zł) i lubelskiego (31 983 zł).

Analiza międzywojewódzka, koncentrująca się na średniej kwocie po datku do chodowego o d o s ó b f izycznych za 2007 r . przekazanej na jedną organizację non-profit posiadającą status OPP i działającą w dziedzinie ochrony zdrowia, prowadzi do uzyskania zbliżonych wyników. Ponownie, najwyższe kwoty otrzymano w 2008 r. w przypadku województwa mazowieckiego (541,1 zł), a wśród pozostałych województw najwyższe kwoty odnotowano dla jednostek województwa wielkopolskiego (172,7 zł), małopolskiego (166,3 zł) i lubelskiego (157,5 zł).

Mapa 2.4 Średnia kwota 1% podatku dochodowego przekazana na jedną organizację pożytku publicznego w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i MF.

Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej realizuje zadania ogólnokrajowe w dziedzinie statystyki pomocy społecznej. Do szczególnych obszarów aktywności należy między innymi:

- ▣ Organizowanie i prowadzenie ogólnopolskich badań statystycznych:
 - placówek opiekuńczo – wychowawczych,
 - rodzin zastępczych,
 - zakładów stacjonarnych pomocy społecznej;
- ▣ Opracowywanie zasad metodologicznych nowych badań:
 - finansowania pomocy społecznej,
 - form środowiskowej pomocy społecznej oraz kierunków wydatkowania środków na poziomie gmin,
 - wykluczenia osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz ich dostępu do usług społecznych,
 - przyczyn wykluczenia społecznego;
- ▣ Wykorzystywanie administracyjnych źródeł danych w analizach:
 - danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z systemu pomocy społecznej zebranych w Zbiorze Centralnym Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej i w Zbiorze Centralnym Krajowego Systemu Monitoringu Świadczeń Rodzinnych oraz ze sprawozdań resortowych ośrodków pomocy
 - danych Ministerstwa Sprawiedliwości,
 - danych Ministerstwa Finansów;
- ▣ Współpraca z instytucjami i organizacjami odpowiedzialnymi za planowanie i realizację społecznej polityki regionalnej;
- ▣ Przygotowanie analiz i opracowań statystycznych:
 - „Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2008 r.”,
 - „Pomoc społeczna w Polsce w latach 2005-2009”,
 - „Problem ubóstwa w Polsce”,
 - „Beneficjenci pomocy społecznej w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym w 2009 r.”.

ROZDZIAŁ 3. POMOC SPOŁECZNA I SOCJALNA

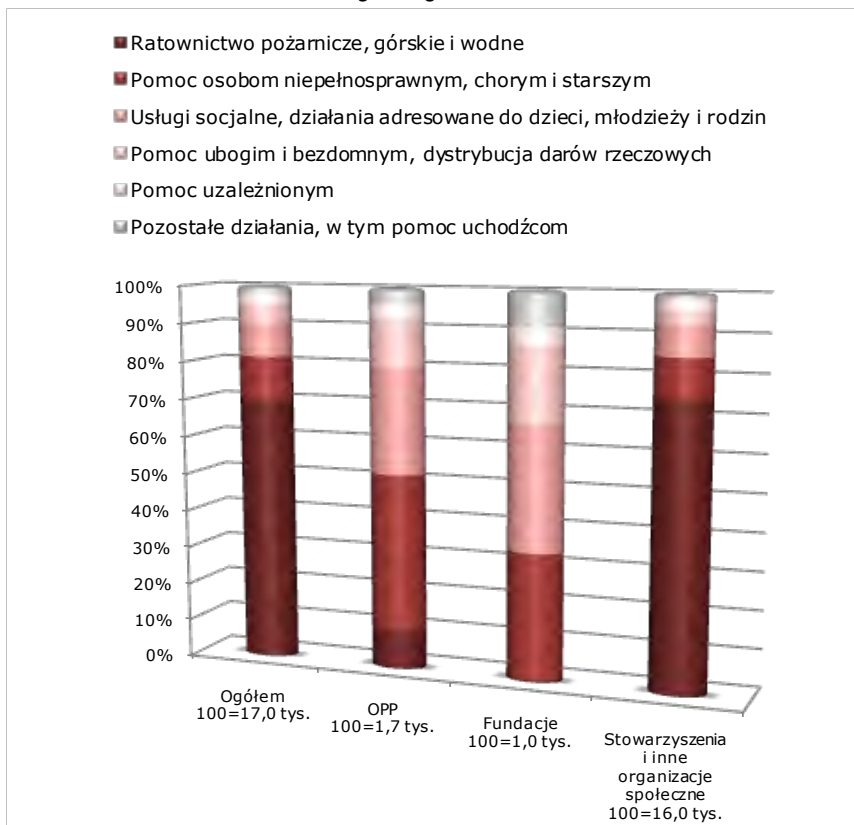
Chęć niesienia pomocy drugiemu człowiekowi wynika z potrzeby serca, nakazów religii, ludzkich wartości, przepisów prawnych. Udzielanie wsparcia osobom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych sprowadza się do spontanicznej, nieobowiązkowej i często przypadkowej działalności charytatywnej. Mimo, że pomoc potrzebującym jest prawnym obowiązkiem państwa, to w wielu organizacjach nienależących do struktur administracji państwowej i samorządowej, nienastawionych na zys – w tym w organizacjach non-profit, zorganizowana pomoc społeczna i socjalna zajmuje główne miejsce w działalności statutowej.

3.1. Ogólna charakterystyka jednostek non-profit działających w zakresie pomocy społecznej i socjalnej

W Polsce w 2008 r. liczba aktywnych jednostek, dla których pomoc społeczna i socjalna była najważniejszą dziedziną działalności statutowej, wynosiła 17,0 tys., co stanowiło 24% wszystkich działających organizacji non-profit w kraju.

Zdecydowana większość, bo 16,0 tys. jednostek, funkcjonowała w formie stowarzyszeń i organizacji społecznych. Pozostałe jednostki – 1,0 tys. – działały jako fundacje. Status organizacji pożytku publicznego posiadała co dziesiąta jednostka działająca w zakresie pomocy społecznej i socjalnej. W 2003 r. weszła w życie Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Od tego czasu do 2008 r. systematycznie co dwa lata przybywało około 0,6 tys. jednostek ze statusem OPP. Najczęściej deklarowanym polem działalności – dla 47,1% jednostek z tej grupy organizacji – było udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym, chorym oraz starszym. Usługami socjalnymi i działaniami adresowanymi do dzieci, młodzieży i rodzin zajmowało się 27,9% organizacji posiadających status OPP.

Wykres 3.1 Najważniejsze pola działalności organizacji działających w obszarze pomocy społecznej i socjalnej w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z dostępnych danych wynika, że w 74,4% ogółu stowarzyszeń i innych organizacji społecznych dominowały działania w zakresie ratownictwa pożarniczego, górskiego i wodnego.

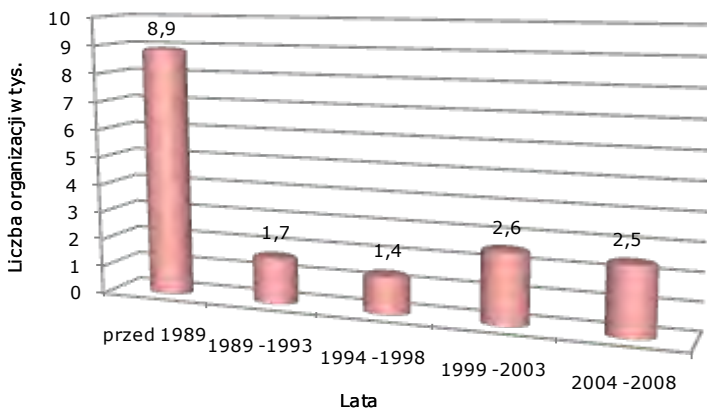
Największą grupę stanowiły jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (11,1 tys.)³. Są to organizacje społeczne umundurowane i wyposażone w specjalistyczny sprzęt. Podejmują one działania służące zaspokajaniu potrzeb, a z których w pełni nie wywiązuje się państwo i/lub rynek. W szczególności są to: walka z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami, działania na rzecz ochrony środowiska oraz inne zadania wynikające z przepisów o ochronie przeciwpożarowej.

Wśród fundacji najwięcej jednostek specjalizowało się w udzielaniu pomocy osobom niepełnosprawnym, chorym o raz starszym, a także w usługach socjalnych i działaniach adresowanych do dzieci, młodzieży i rodzin. Odsetek dla wymienionych pól działalności był jednakowy i wynosił po 33,2% ogółu fundacji działających w zakresie pomocy społecznej i socjalnej.

Ponad połowa, czyli 8,9 tys. z działających w 2008 r. organizacji w zakresie pomocy społecznej i socjalnej, to jednostki z minimum 20-letnim stażem, które powstały przed okresem transformacji ustrojowej Polski. Po tym okresie, w latach 1989 – 1993 utworzyło się 1,7 tys. organizacji non-profit. Przez następne pięć lat ilość nowych jednostek utrzymywała się na podobnym poziomie i wynosiła 1,4 tys. W okresie 1999 – 2003 zanotowano znaczny wzrost ilości nowych jednostek. Wynosił on 85, 7% w porównaniu z poprzednim pięcioletnim okresem, co stanowiło 2,6 tys. W latach 2004 – 2008 zarejestrowano 2,5 tys. nowych organizacji, czyli co siódma na koniec tego okresu liczyła nie więcej niż 5 lat.

³ Nie wszystkie OSP pokazały jako pierwsze pole swojej działalności „ratownictwo pożarnicze”. Ogólna liczba aktywnych OSP w świetle wyników badania SOF-1 w 2008 r. wyniosła 12,9 tys., natomiast w sprawozdawczości ZG ZOSP podaje się liczbę 16,5 tys. jednostek.

Wykres 3.2 Organizacje non-profit działające w zakresie pomocy społecznej i socjalnej według roku powstania

Źródło: dane GUS.

W 2008 r. 14,7 tys. organizacji pozarządowych funkcjonujących w zakresie pomocy społecznej i socjalnej odpowiedziało, że zostało powołanych przez krajowe ośrodki finansowe. Administrację samorządową wskazało 1,3 tys. jednostek, co stanowiło 7,2% odpowiedzi. Następną liczebną grupą były jednostki założone przez i stniejące już, nienastawione na zyski, organizacje. Tego założyciela/fundatora wskazało 5,2% badanych. Należy zaznaczyć, że na pytanie „Kto założył jednostkę (był jej fundatorem)?” respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Jednostki non-profit mogły prowadzić: działalność statutową odpłatną, działalność statutową nieodpłatną i/lub działalność gospodarczą. Spośród 17,0 tys. jednostek, działających w obszarze pomocy społecznej i socjalnej, 5,5% prowadziło odpłatną działalność statutową, a więc taką, za którą pobrane opłaty zostały przeznaczone na zwrot kosztów bezpośrednich bez możliwości wypracowania zysku. Działalność gospodarczą prowadziło 4,3% badanych.

Tabl. 3.1 **Założyciele (fundatorzy) organizacji non-profit działających w dziedzinie pomocy społecznej i socjalnej w 2008 r.**

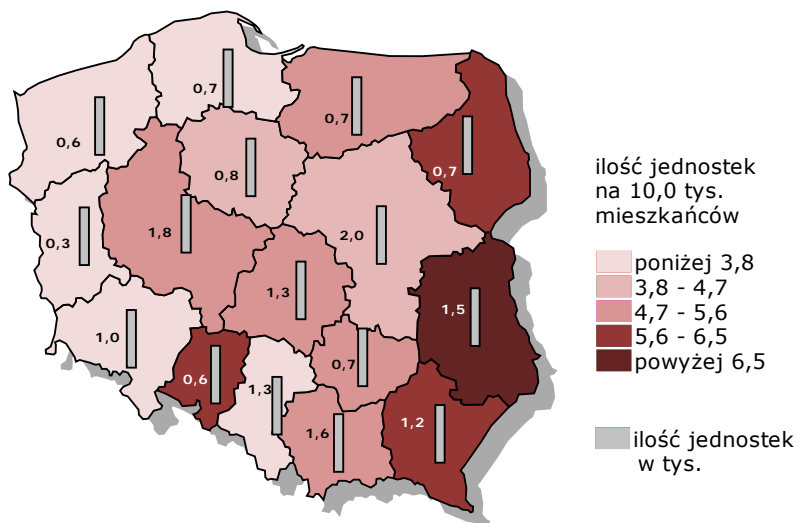
Wyszczególnienie	w tys.	w %
O G Ó Ł E M	17,7	100
krajowe osoby fizyczne	14,7	83,4
administracja rządowa	0,2	1,0
administracja samorządowa	1,3	7,2
inne jednostki publiczne	0,1	0,8
podmioty gospodarcze nastawione na zysk	0,1	0,8
podmioty kościelne i wyznaniowe	0,3	1,7
istniejące już organizacje nienastawione na zyski	0,9	5,2
inny założyciel	#*	0,0

Źródło: Dane GUS.

* - poniżej 50 obserwacji.

Organizacje non-profit działające w zakresie pomocy społecznej i socjalnej na swoją siedzibę najczęściej wybierały województwo mazowieckie, wielkopolskie i małopolskie, gdzie liczba zarejestrowanych jednostek wynosiła odpowiednio: 2,0 tys., 1,8 tys., 1,6 tys. Najmniej jednostek funkcjonowało w województwach opolskim, zachodniopomorskim (w każdym 0,6 tys. organizacji) oraz w województwie lubuskim, w którym było zlokalizowanych 0,3 tys. jednostek.

Mapa 3.1 Organizacje non-profit działające w zakresie pomocy społecznej i socjalnej w przeliczeniu na 10,0 tys. mieszkańców w 2008 r.

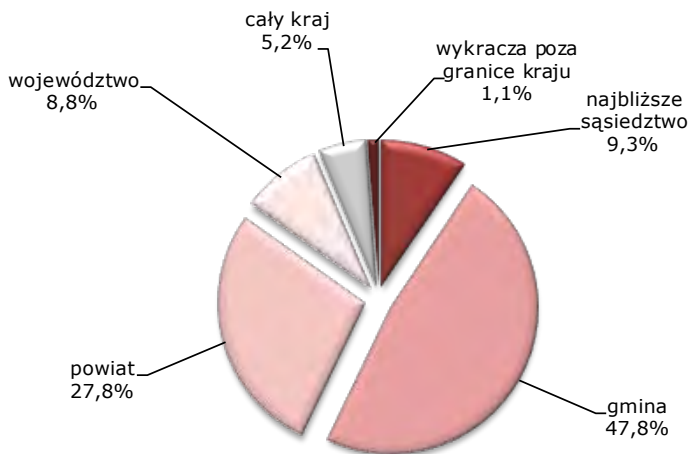
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Inaczej kształtowała się struktura zarejestrowanych organizacji w poszczególnych województwach w przeliczeniu na ilość mieszkańców. Dominowały w tej kategorii wschodnie województwa Polski z lubelskim na czele, które posiadało 6,9 zarejestrowanych jednostek na 10 tys. mieszkańców i k olejno p odlaskim – 5,9. Najmniejsza liczba działających organizacji cechowała województwa: śląskie – 2,8 jednostek w przeliczeniu na 10,0 tys. mieszkańców, a następnie: lubuskie i pomorskie ze wskaźnikami odpowiednio 3,0 oraz 3,2.

Zazwyczaj jednostki non-profit, zaangażowane w pomoc społeczną i socjalną, świadczyły usługi dla społeczności lokalnej. 1,6 tys. o rganizacji deklarowało swoją aktywność w najbliższym sąsiedztwie, 8,1 tys. w obrębie gminy, a 4,7 tys. – w g ranicach

powiatu. Tylko 15,1% badanych działało w województwie, w kraju czy za granicą.

Wykres 3.3 **Maksymalny zasięg terytorialny organizacji non-profit działających w zakresie pomocy społecznej i socjalnej w 2008 r.**

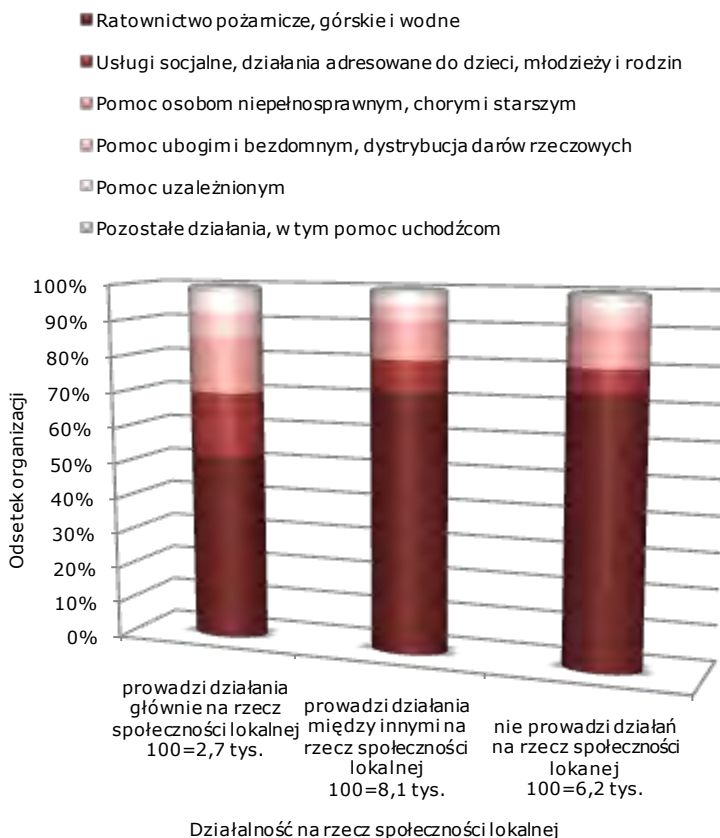
Źródło: dane GUS.

Jednocześnie prawie połowa organizacji (47,8%) działała w celu zaspokojenia potrzeb członków lub własnego środowiska, np. zawodowego, hobbyistycznego. Pozostała część badanych skoncentrowała się na zaspokojeniu potrzeb innych osób i ludności ogółem.

- Najwięcej organizacji non-profit zajmowało się ratownictwem pożarniczym, górskim, wodnym (w tym udzielaniem pomocy ofiarom klęsk żywiołowych, katastrof itp.) niezależnie od ich zasięgu działania;
- W grupie jednostek udzielających wsparcia głównie społeczności lokalnej wysoki udział zanotowano dla: organizacji specjalizujących się w usługach socjalnych i działaniach adresowanych do dzieci,

młodzieży i rodzin (17,7%) oraz organizacji pomagających osobom niepełnosprawnym, chorym i starszym (15,1%).

Wykres 3.4 Organizacje non-profit działające na rzecz społeczności lokalnej w ramach pomocy społecznej i socjalnej według pól działalności w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z powyższych danych wynika, że głównymi odbiorcami działań jednostek, należących do obszaru pomocy społecznej i socjalnej

sektora non-profit, byli członkowie i podopieczni oraz społeczności lokalne. Korzyści płynące z działania w zasięgu jednego regionu to przypuszczalnie możliwość szybkiego dostosowania oferty organizacji do istniejących potrzeb oraz łatwiejszy dostęp dla beneficjentów.

3.2. Działalność statutowa jednostek non-profit zaangażowanych w pomoc społeczną i socjalną

- Jednostki non-profit, zaangażowane w pomoc społeczną i socjalną, udzielały wsparcia najczęściej w formie bezpłatnych usług, które świadczyły na rzecz: osób, społeczności lokalnej, środowisk lub innych organizacji, instytucji, firm. Deklarowało ją 88,8% badanych;
- Co 7 badana jednostka działała na forum publicznym, wspierając i reprezentując interesy członków oraz podopiecznych, a także innych grup ludzi, środowisk, organizacji, instytucji, firm;
- 1,1 tys. organizacji zajmowało się mobilizowaniem i edukowaniem opinii publicznej, organizując kampanie społeczne, debaty, konferencje lub wydając czasopisma, raporty itp.;
- Wsparcie finansowe osób potrzebujących deklarowało 0,8 tys. organizacji, a wsparcie rzeczowe – 1,9 tys.

Podsumowując organizacje realizowały swoje cele najczęściej poprzez wspieranie potrzebujących osób i instytucji oraz dostarczanie możliwości wspólnego działania. Beneficjenci uzyskali pomoc głównie w formie bezpłatnych usług z zakresu ratownictwa.

Tabl. 3.2 **Formy prowadzonej działalności statutowej w 2008 r.**

Wyszczególnienie	w tys.	w %
O G Ó Ł E M*	17,0	100
Świadczenie bezpłatnych usług	15,1	88,8
Świadczenie płatnych usług	0,7	4,1
Przekazywanie osobom potrzebującym pieniędzy, w tym stypendia	0,8	4,7
Bezpłatne przekazywanie i użyczenie osobom potrzebującym dóbr materialnych	1,9	11,2
Finansowe wsparcie działań organizacji, instytucji, firm	0,6	3,5
Wspieranie i reprezentowanie na forum publicznym interesów członków jednostki oraz jej podopiecznych, a także innych grup ludzi, środowisk, organizacji, instytucji, firm	2,4	14,1
Animowanie współpracy między organizacjami, instytucjami	1,9	11,2
Mobilizowanie, edukowanie opinii publicznej	1,1	6,5

Źródło: dane GUS.

* Produkcja towarów oraz inne formy działalności nie zostały ujęte w tabeli z powodu znikomej ilości (poniżej 50 obserwacji).

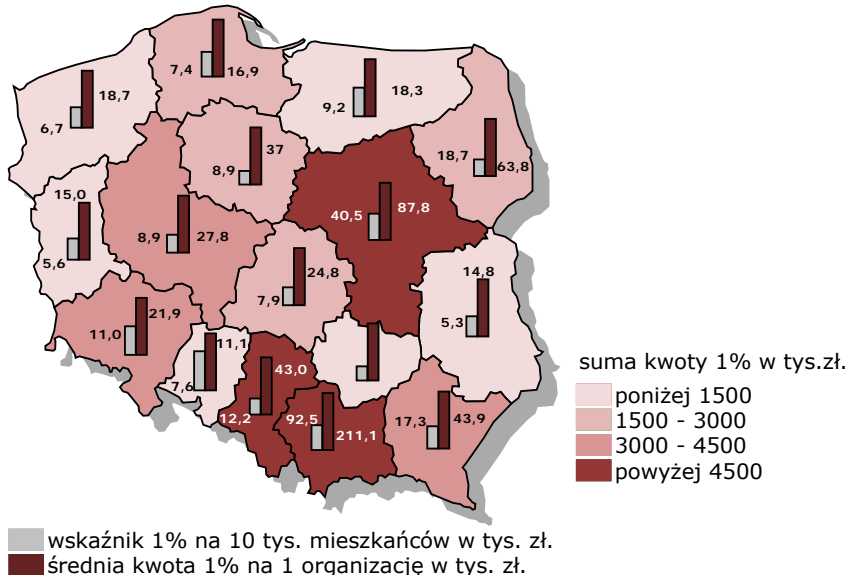
3.3. Finanse jednostek non-profit działających w zakresie pomocy społecznej i socjalnej

- 26 411,1 tys. zł. (28,6%) wpływu z 1% podatku dochodowego na rzecz OPP, przekazanych na pomoc społeczną i socjalną, wpłynęło do województwa małopolskiego. W konsekwencji w regionie przypadło 80,3 tys. zł. na 10 tys. mieszkańców, a jeden odbiorca (OPP) otrzymał średnio 170,4 tys. zł.;

- Co 4 złotówka (25,9%) 1% podatku została przekazana do województwa mazowieckiego, a prawie co 8 złotówka (11,1%) do województwa śląskiego;
- Najmniej środków finansowych z 1% po datku wpłynęło do województwa lubuskiego, w sumie 895,5 tys. zł.;
- Najmniejsza średnia kwota 1% p podatku przypadła organizacjom pożytku publicznego działającym w województwie opolskim (11,1 tys. zł.).

W ujęciu regionalnym 1% podatku został odprowadzony przede wszystkim do Polski południowej (województw: małopolskiego i śląskiego) – 39,7%, w liczbach bezwzględnych 36 658,8 tys. zł. Najmniej funduszy wpłynęło do Polski południowo-zachodniej (województw: dolnośląskiego, opolskiego) – analogicznie 6,2%, 5 702,0 tys. zł.

Mapa 3.2 1% podatku dochodowego przekazany na rzecz organizacji pożytku publicznego, których główną dziedziną działalności była pomoc społeczna i socjalna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i MF.

W 2008 r. liczba jednostek non-profit, które wydały na pomoc społeczną i socjalną największą część środków, przeznaczonych na działalność statutową, wyniosła 17,5 tys. Warto zauważyć, że pomoc społeczna i socjalna stanowiła główną dziedzinę działalności dla 17,0 tys. organizacji. Oznacza to, że 0,5 tys. jednostek przeznaczyło największą część statutowych funduszy na pomoc społeczną i socjalną mimo, iż nie była ona ich najważniejszym obszarem działalności.

Regulaminowe środki finansowe zagospodarowało głównie na pomoc społeczną i socjalną co 4 stowarzyszenie i co 6 fundacja. W taki sam sposób rozdysponowało fundusze 28,1% jednostek posiadających status organizacji pożytku publicznego. W liczbach bezwzględnych dominowały stowarzyszenia z ilością 16,4 tys. jednostek.

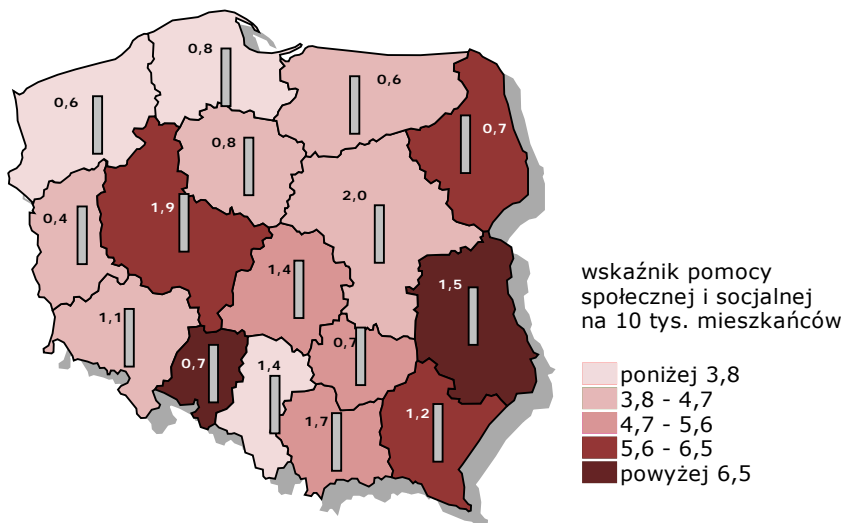
Tabl. 3.3 Organizacje non-profit, które wydały najwięcej środków na pomoc społeczną i socjalną w 2008 r. według formy prawnej.

Wyszczególnienie	Polska		w tym świadczeniodawcy pomocy społecznej i socjalnej	
	w tys.	w %	w tys.	w %
O G Ó Ł E M	70,9	100	17,5	24,7
organizacje pożytku publicznego	6,2	100	1,7	28,1
fundacje	5,9	100	1,1	18,4
stowarzyszenia i inne organizacje społeczne	64,9	100	16,4	25,3

Źródło: dane GUS.

- Najwięcej jednostek non-profit, które przeznaczyły statutowe środki finansowe głównie na pomoc społeczną i socjalną, znajdowało się kolejno w województwach: mazowieckim (2,0 tys.), wielkopolskim (1,9 tys.), małopolskim (1,7 tys.);
- Zagęszczenie opłacanej pomocy było największe w województwach: lubelskim, opolskim, podlaskim. Na 10 tys. mieszkańców w tych obszarach przypadało kolejno: 6,9; 6,8; 5,9 organizacji;
- Pomoc, która generowała koszty, była najtrudniej dostępna w województwie śląskim, w którym świadczyły ją średnio 3 jednostki na 10 tys. mieszkańców.

Mapa 3.3 Jednostki non-profit, które wydały najwięcej środków, przeznaczonych na działalność statutową, na pomoc społeczną i socjalną według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podsumowując opłacana pomoc społeczna i socjalna była najłatwiej dostępna we wschodniej części Polski, a więc w województwach: lubelskim, podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim. Na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio 6,0 jednostek, a w sumie pomagało 4,1 tys. organizacji. Warto zwrócić uwagę na część południowo-zachodnią Polski (województwa: dolnośląskie, opolskie), dla której wskaźnik pomocy społecznej zajął drugie miejsce i wyniósł średnio 5,3 jednostki na 10 tys. mieszkańców. Mimo wysokiego współczynnika natomiast obszarze te najczęściej pomagało najmniej, w porównaniu z innymi regionami Polski, organizacji (1,8 tys.)

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków

Ośrodek Statystyki Organizacji Non-Profit

www.stat.gov.pl/krak/OSO

e-mail: oso@stat.gov.pl

☎ 12 36 10 113, 📠 12 36 10 192

Ośrodek Statystyki Kultury

www.stat.gov.pl/krak/OSK

e-mail: osk@stat.gov.pl

☎ 12 36 10 211, 📠 12 36 10 192

Ośrodek Statystyki Zdrowia

www.stat.gov.pl/krak/OSZ

e-mail: osz@stat.gov.pl

☎ 12 36 10 105, 📠 12 36 10 192

Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej

www.stat.gov.pl/krak/OSP

e-mail: osp@stat.gov.pl

☎ 12 36 10 210, 📠 12 36 10 192

